

Studietur for udviklingsudvalget til Amsterdam og Rotterdam 2018

Deltagere:

Fra udviklingsudvalget:

Claus Omann Jensen (udvalgsformand i Udviklingsudvalget)
Daniel Madié (Udviklingsudvalget)
Henning Jensen Nyhuus (Udviklingsudvalget)
Steen Bundgaard (Udviklingsudvalget)

Fra administrationen:

Lene Andersen (**Direktør**) – **afbud pga. sygdom**
Nels Markussen (**Chef for Natur og Miljø**) – **afbud pga. sygdom**
Sidsel Homann (Sekretariatschef)
Mia Rix (Projektleder for klimatilpasning)
Malene Lauge Nielsen (Programleder for Byen til Vandet)
Britta Pørksen (Leder for Plan)
Dennis Jensen (Chef for Erhverv og Landdistrikt)
Jan Scheel (Chef for plan, by og vej)

Program:

Mandag den 25. juni

1. Dialog omkring strategisk byudvikling, herunder udbudsformer i forhold til salg af boliger
2. Besøg i byudviklingsområde Java, Borneo og KNSM-området, hvor et tidligere industriområde er omdannet til boligområde.
3. Møde med Randers Kommunes kontakt ved EU (mulighed for EU-støtte). Besøg i en helt ny bydel (Ij-burg)

Tirsdag den 26. juni

1. Besigtigelse samt præsentation af klimatilpasningsprojekter i Rotterdam (herunder besøg ved De Urbanisten, et kendt arkitektfirma).
2. Oplæg omkring mobilitet i byen, ved gennemgang af området omkring Rotterdam Centralstation

Regnskab for turen:

De samlede udgifter til turen var 129.028 kr. excl. moms, som er afholdt indenfor udvalgets budget i budgetperioden.

Afrapportering fra turen:

Formål og baggrund

Turens overordnede tema var byudvikling. Holland er kendt for stolte byplantraditioner og har altid haft udfordringer med at håndtere vand. Således er denne kobling særdeles relevant for den kommende udvikling i særligt Randers by med en koblet byudvikling og behov for klimatilpasning.

Samtidig med den byplanmæssige tilgang, var turens formål at se på infrastruktur i byen, herunder indretning af kollektiv trafik i en by.

Et grundigt program udarbejdet af ArkiTours havde fint taget den specifikke kontekst og udfordring i Randers, og på baggrund af dette fundet lokaliteter og foredragsholdere, det var med til at sikre et godt afkast fra turen til den kommende proces med at få taget nogle både principielle og store beslutninger for særligt Randers by omkring koblet byudvikling, klimatilpasning samt udvikling af infrastruktur.

Program

Vi startede turen søndag den 24. juni, og kom godt frem til Hampshire Hotel Betthoven i Amsterdam om aftenen. Herefter drøftede vi programmet for turen.

Mandag den 25. juni

Mandagen indeholdt fire programpunkter;

1. Dialog omkring strategisk byudvikling, herunder udbudsformer i forhold til salg af boliger.
2. Besøg i byudviklingsområde Java, Borneo og KNSM-området, hvor et tidligere industriområde er omdannet til boligområde.
3. Møde med Randers Kommunes kontakt ved EU (mulighed for EU-støtte).
4. Besøg i en helt ny bydel (Ij-burg)

Første programpunkt var en dialog med Sabine Lebesque fra Miljø- og teknikforvaltningen i Amsterdam Kommune (Team Spacial Quality).

Dialogen handlede om den strategiske udvikling af Amsterdam by. Der er en anderledes byudvikling særligt i forhold til muligheden for borgere til at købe en ejendom. Der er et system, hvor der udloddes muligheden for at købe og udvikle en bolig. Således væsentligt anderledes fra den mere traditionelle tilgang i Danmark, hvor en områdeudvikler (offentlig eller privat) sætter en ejendom eller et areal i almindelig åben konkurrence/salg.

Prisniveauet i Amsterdam er meget højt, og det har været og er et ønske fra Amsterdam Kommune om at sikre en forskellighed de forskellige boligområder, således at det ikke udelukkende er økonomisk stærke personer, der har mulighed for at erhverve sig en ejendom i nye og attraktive områder.

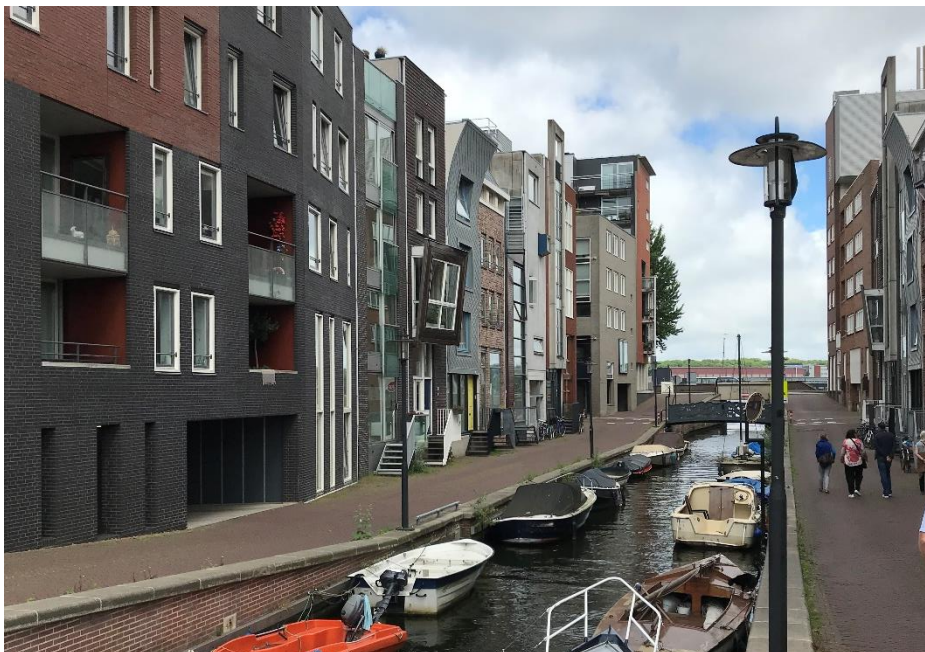
Forhold til eftertanke;

- Hvordan sikrer vi ved større byudvikling, at der kommer en variation af boliger?
- Hvilken sammensætning af borgere og by-funktioner (institutioner mv.) ønsker Randers Byråd at have i nye byområder?

Andet programpunkt var et besøg ved Java, Borneo og KNSM-området. Dette er en ø i Amsterdam-området, som over de sidste 2 årtier er blevet transformeret fra et tidligere industriområde til et attraktivt byområde. Området er designet af Jo Coenen i 1988, og hensigten var at etablere boligejendomme i blokke, der søger at fastholde noget af det præg, der tidligere har været i området i tiden med pakhuse og lagerbygninger. Der var ligeledes skabt plads til natur og rekreative rum, med gode muligheder for motion og god plads til cyklister.

Samtidig er vandet anvendt til at skabe liv og et spændende særpræg i området med særdeles spændende og anderledes arkitektur. Det var et spændende område, med forskelligartede arkitektoniske udtryk.

Flere gamle bygninger fra den tidligere industrianvendelse var omdannet til boliger, og heraf blev udtrykket fra den tidligere anvendelse fastholdt. I den oprindelige plan var det sigtet at området skulle sikre alle klasser i samfundet for at øge mangfoldigheden, men det er ikke til fulde lykkedes.

Forhold til eftertanke;

- Hvordan sikrer vi i ny byudvikling mulighed for variation samtidig med høj kvalitet?
- Hvordan og hvor meget skal vi arbejde med at integrere natur og byrum? Skal nye byudviklingsområder øge mængden af bynatur og biodiversitet i Randers Kommune?
- Er udvikling af nye byområder med stor biodiversitet en kontrast eller barriere for erhvervsudvikling?

Tredje programpunkt var en dialog med Birgitte Karnøe Frederiksen fra CDEU (Region Midt), hvor mødet havde til formål at drøfte Byen til Vandet, herunder om der kunne være nogle muligheder for at søge EU-midler til byudviklingen.

I forhold til mulighederne for at modtage EU støtte til klimabroen, så er dette umiddelbart ikke en vej at gå. EU støtter i udgangspunktet ikke infrastrukturprojekter i rige medlemslande, hvilket Danmark tilhører. Men det forventes, at EU midler til LIFE programmet vil blive øget i fremtiden (anslås op mod 40%), og i den kontekst kunne der være nogle muligheder for innovative klimatilpasnings- og naturprojekter – fx Byen til Vandet. Dette skal undersøges nærmere som en naturlig del af det videre arbejde.

Øvrigt: Vi skal være opmærksomme på koblingen mellem mellem EU og DK fonde (Realdania, Nordea, lokale og anlægsskatten, Novo, Grundfos, AP Møller, Danfoss mv.).

Forhold til eftertanke:

- Hvordan kan vi på forskellige niveau sørge for at 'holde linjen varm', således at vi optimerer vores mulighed for at hente eksterne midler til Randers Kommune?

Dagens sidste og **fjerde programpunkt** bestod af et besøg ved Ij-burg. Ij-burg er et vandområde, som er anlagt med start i 1997 på 7 kunstigt skabte øer (dvs. et barmarksprojekt), og forventes at være afsluttet i 2020. Det er dermed en meget hurtig udvikling af en ny bydel, som har en spændende kombination mellem boliger og blandede by-funktioner, herunder etagebyggeri, private boliger, almene boliger, skoler, daginstitutioner, flydende boliger, caféer og kollektivbebyggelse.

Bydelen skal indeholde ca. 18.000 hjem og ca. 45.000 indbyggere, når området er færdigudviklet.

Billederne viser i høj grad den forskellighed, som vi oplevede. Det skaber spændende byrum, samtidig med at der er arbejdet med adgang til vandet og naturen.

Refleksionsspørgsmål som står frem efter besøget i Ij-burg svarer til tankerne efter besøg ved byudviklingsområde Java, Borneo og KNSM-området.

Tirsdag den 26. juni

Tirsdagen indeholdt to programpunkter;

1. Besigtigelse samt præsentation af klimatilpasningsprojekter i Rotterdam (herunder besøg ved De Urbanisten, et kendt arkitektfirma).
2. Oplæg omkring mobilitet i byen, ved gennemgang af området omkring Rotterdam Centralstation.

Ved **første programpunkt** var hovedelementet en gennemgang af flere klimatilpasningsprojekter med de tilhørende tekniske og designmæssige overvejelser, præsenteret af landskabsarkitekt og klimatilpasningsspecialist Eduardo Marin fra De Urbanisten.

Forinden besøget besigtigede vi et stort digeanlæg, hvor der var integreret løsninger omkring indkøbscenter samt rekreativt område.

Løsningen var et eksempel (i storskala) på de løsninger, som er relevante som en del af klimabåndet i Randers Kommune, som netop er blevet præsenteret for offentligheden. Samtænkningen af diger med byudvikling og byens aktiviteter er vigtig, og den rummer mange spændende muligheder for byen.

Herefter fik vi et virkelig spændende oplæg omkring klimatilpasningsprojekter, hvor vi hørte om udfordringer og muligheder ved forskellige klimatilpasningsprojekter (Rotterdam climate adaptation toolbox).

Hovedelementerne var aspekter omkring flere funktioner for byrumselementerne, ikke mindst i forhold til at anvendelsen til klimatilpasning er meget sjælden, og heraf giver det god mening at det ikke er byrummets primære funktion.

Vi hørte om løsninger, hvor jordens evne til at fungere som svamp kan udnyttes til at magasinere vand (Rotterdam sponge city). Yderligere hørte vi omkring Tidal Park, en løsning hvor tidevandets dynamik er anvendt til at skabe et spændende naturområde (en løsning der er en del af forslagene i materialet til Klimabåndet).

Forhold omkring vandkvalitet er også et element, som er vigtigt ved klimatilpasning i byen. Løsninger med bevidst oversvømmelse af arealer med anden primær anvendelse stiller krav til at vi har styr på vandkvaliteten og en den direkte eksponering overfor mennesker.

I forhold til klimatilpasning er sikringsniveau helt centralt. I de store, lavtliggende områder i Holland, er der meget stor risiko forbundet med digebrud og oversvømmelser. Derfor arbejdes der med meget høj sikkerhed i klimatilpasningen. Der ligger også områder uden for sikringen, hvor skaden ved en stormflod er vurderet til at være mindre kritisk.

Forhold til eftertanke;

- Hvor meget skal vi være sikret mod oversvømmelse, og hvor stor en risiko er acceptabel?
- Hvilke vandløsningselementer er vigtige at få som en naturlig del i Byen til Vandet?

Dagens **andet programpunkt** og turens sidste var et inspirerende besøg på Rotterdam Centralstation. Udover en utrolig flot arkitektonisk bygning, er hele området omkring centralstationen gennemtænkt i forhold til kollektiv trafik samt forhold for cykellister.

Ved centralstationen ankommer busser, sporvogne, regionale toge samt fjerntog. Der er lavet en større kælder til cykelparkering. Alt er tænkt sammen men en stor indbydende bygning, som samtidig binder to bydele sammen. Tanker der er værd, i mindre skala, at tage med i Randers Kommune's overvejelser omkring en ny busterminal. Der var ligeledes lavet relativt stor parkeringskælder i nær tilknytning til busterminalen, som dog har vist sig ikke at have en høj udnyttelsesgrad i Rotterdam.

Forhold til eftertanke;

- Hvordan skal vi i Randers Kommune anvende en centralstation/busterminal til at binde byen sammen?
- Hvad betyder en centralstation/busterminal for detailhandel i byen?

Generelle bemærkninger

Vi oplevede at hollænderne tør meget, både i forhold til byplanlægning, arkitektonisk og den fysiske indretning af byerne (Amsterdam og Rotterdam). Bilerne fylder ikke meget i byen, og de har investeret store summer i at få byerne til at fungere i forhold til den kollektive trafik og cykellister. Det var nemt og hurtigt at færdes med den kollektive trafik, og her er der naturligvis væsentlige forskelle til Randers ift. passagertal og deraf muligheden for forskelligartede tilbud.

Alt i alt en stor inspiration til den kommende tids planlægning af særligt Byen til Vandet, men naturligvis også til byområder i Randers Kommune.